

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 2482/23

לפני: כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט א' שטיין
כבוד השופט ח' כבוב

העותרת: משמר הדמוקרטיה הישראלית

נגד

המשיבים: 1. ראש ממשלת ישראל, בנימין נתניהו
2. ממשלת ישראל ה-37
3. היועצת המשפטית לממשלה

עתירה למתן צו על-תנאי

בשם העותרת: עו"ד יובל יועז; עו"ד אביגדור פלדמן; עו"ד אוהד שפק

פסק-דין

השופט א' שטיין:

1. במסגרת העתירה שלפנינו נתבקשנו להוציא צו הצהרתי מרחיק לכת לכל הדעות, לפיו "המשיב 1 פסול מלמלא את תפקיד ראש ממשלת ישראל, בשל ניגוד עניינים מובהק בין מעמדו כנאשם בכתב אישום חמור, המתנהל כנגדו בבית המשפט המחוזי בירושלים ובין תפקידו וסמכויותיו כראש ממשלת ישראל".

כמו כן נתבקשנו להוציא מלפנינו שני צווים על-תנאי אשר יורו למשיבים 1 ו-3 – ראש ממשלת ישראל והיועצת המשפטית לממשלה – להתייצב וליתן טעם כדלקמן:

א. "מדוע לא ייפסל המשיב 1 מלמלא את תפקיד ראש ממשלת ישראל, בשל ניגוד עניינים מובהק בין מעמדו כנאשם בכתב אישום חמור, המתנהל כנגדו בבית המשפט המחוזי בירושלים ובין תפקידו וסמכויותיו כראש ממשלת ישראל".

ב. "מדוע לא ייפסל המשיב 1 מלמלא את תפקיד ראש ממשלת ישראל, נוכח הצהרותיו ופעולותיו להפר את הנחיותיה המפורשות של היועצת המשפטית לממשלה ולהפר את פסקי דינו של בית משפט נכבד זה".

2. ברקע העתירה עומדת הצהרתו של ראש הממשלה מיום 23.3.2023 כי הוא מתכוון לעסוק במישרין בהצעות החוק הנוגעות למערכת המשפט. כן עומד ברקע העתירה מכתב מיום 24.3.2023 ששלחה היועצת המשפטית לראש הממשלה, ובו נאמר כי הצהרתו האמורה מפרה את האמור בפסקי הדין שניתנו בבג"ץ 2592/20 ובבג"ץ 3056/20, וכך את הסדר ניגוד העניינים אשר נקבע לראש הממשלה על-ידי היועצת המשפטית.

3. דין העתירה להידחות על הסף אף מבלי לבקש את תגובת המשיבים – זאת, מחמת אי-מיצוי הליכים.

4. עותר הפונה לבית משפט זה בבקשת סעד נדרש להקדים ולפנות לרשות השלטונית שהסעד המבוקש קשור לפעולותיה (ראו, מיני רבים: בג"ץ 4780/19 ויג' נ' מדינת ישראל משרד העבודה והרווחה והשירותים החברתיים, פסקה 3 (15.7.2019)) (להלן: עניין ויג'). במקרה דנן, ראתה העותרת לטוב בעיניה לפתור את עצמה מנטל בסיסי זה באומרה כך: "לגישת העותרת, אין כל תוחלת בנקיטת הליכים ייעודיים של מיצוי הליכים בעתירה זו, ובמובן זה עתירה זו היא חריג לכללים שנקבעו בבית משפט נכבד זה ביחס לצורך במיצוי הליכים טרם הגשת עתירה. הטעם לגישת העותרת – אין תוחלת בפנייה אל המשיב 1 עצמו בבקשה שיואיל להתפטר מכהונתו; ואין תוחלת בפנייה אל המשיב 3, היועצת המשפטית לממשלה, מאחר שעמדתה היא ממילא כעמדת העותרת בעניין זה וכל הסיפור נעוץ בהחלטתו של המשיב 1 להפר את הנחיותיה של המשיב 3".

5. עמדתה של העותרת אינה מקובלת עלי כלל ועיקר. כפי שנקבע בעבר, "פנייה לערוץ של ביקורת שיפוטית אמורה לשמש חלופה אחרונה, ולא ראשונה, והיא מבוססת על הציפייה שמערכת היחסים בין הפרט לרשות תהיה מושתתת על שיתוף פעולה ולא תתנהל בערוצים משפטיים" (ראו: עניין ויג', פסקה 3). זאת ועוד: במקרים רבים, פנייה מוקדמת לרשות שלטונית וצירוף המענה של הרשות לפנייה המוקדמת במסגרת העתירה, יסייעו בידינו בקבלת החלטה מושכלת בנוגע לטיפול בעתירה. במקרה דנן, למשל, טענה העותרת כי היועצת המשפטית לממשלה שותפה לעמדתה לפיה המשיב 1 פסול מלכהן כראש ממשלת ישראל. טענה זו לוקה בהנחת המבוקש: עיון בעמדת היועצת המשפטית לממשלה, אשר צורפה כנספח 1 לעתירה, מגלה כי הדברים המיוחסים ליועצת המשפטית לא נכתבו. לו הייתה העותרת משגרת פנייה מוקדמת ליועצת המשפטית לממשלה, כפי שהיה מוטל עליה לעשות, עמדת היועצת ביחס לכשירותו של המשיב 1 לכהן כראש הממשלה הייתה נפרסת לפנינו.

6. לא זו אף זו. כאמור לעיל, ביום רביעי, 23.3.2023, הצהיר ראש הממשלה את הצהרתו נושא העתירה; ביום חמישי נשלח לו מכתבה של היועצת המשפטית; וביום ראשון זה – היום – הוגשה העתירה. מסגרת זמנים זו והיעדר הפנייה המוקדמת למשיבים אינה מאפשרת לנו לדעת האם מכתבה של היועצת המשפטית לממשלה לראש הממשלה הביאה לשינוי בעמדתו של ראש הממשלה ביחס להתערבותו בהליכי החקיקה המתנהלים בנוגע למערכת המשפט. היעדר פנייה מוקדמת כאמור מונע מאתנו לדעת גם האם בדעתה של היועצת המשפטית לנקוט צעדים כלשהם, במידה וראש הממשלה יחליט שלא לחזור בו מהצהרתו האמורה. כל זה ממחיש את ההכרח שבפנייה מוקדמת למשיבים לעתירה, ואת הסיבה בגינה בהיעדר נסיבות חריגות של ממש, שאינן מתקיימות בענייננו, עתירה שמוגשת ללא פנייה מוקדמת תידחה על הסף. הקפדה זו על מיצוי הליכים נכונה במיוחד כאשר העתירה מוגשת על-ידי עותר ציבורי אשר מבקש לזעוק את "כאב האומה" (כלשונו של השופט מ' חשין בבג"ץ 2148/94 גלברט נ' נשיא בית המשפט העליון ויושב ראש ועדת החקירה לבדיקת אירועי הטבח בחברון, פ"ד מח(3) 573, 601 (1994)).
7. סוף דבר – העתירה נדחית בזאת על הסף. העותרת תישא בהוצאות לטובת אוצר המדינה בסך של 5,000 ש"ח.

ניתנה היום, ד' בניסן התשפ"ג (26.3.2023).

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט